

Fóti Péter: A számítógépes játékok és a felnőttek tekintélye

június 7, 2015

Két évvel ezelőtt miután Misi (akkor 13 ma 15) fiam másodszorra 4 hétre meglátogatta az angliai Summerhill Iskolát, úgy döntött, hogy ő ennek az iskolának a tanulója szeretne lenni. Én támogattam ezt a döntést, a feleségem nem. Sokat harcoltunk, a feleségem győzött és Misi a következő évre (2013/14) otthontanuló lett. Ez alatt az év alatt Misi még egyszer elment Summerhillbe 5 hétre. Többet nem tudtam elérni. Feleségem fő érve az volt, hogy Summerhill túl messze van Bécstől, ahol élünk, és Summerhill a család ellen fordítja a gyerekeket.

Az én fő érve az volt, hogy Summerhill egy jó iskola, ami passzol az én gyerekemhez, aki hozzászokott a szabadsághoz, és jól fejlődött ilyen környezetben. Magam a Summerhillt alapító A.S. Neill híve voltam (és vagyok), elolvastam összes könyvét, és igyekeztem minél többet megtudni arról, hogy hogyan működik ma Summerhill. Érdekes volt az is számomra, hogy az iskola hogyan reagál a mai társadalom új kihívásaira. A mai világ egyik nagy problémája a számítógépes játékok túlzott használata. A nyugati civilizációban túlzottan sok fiú és lány vált a játékok rabjává. Ha van idejük rá, és megengedik nekik, akkor szinte éjjel-nappal játszanak. A kérdés körül felfokozott érzelmű viták folynak. Sokan azt gondolják, hogy a játékok jók a gyerekeknek, mások a mellett törnek lándzsát, hogy kifejezetten ártalmasok .

A mi családukbán is ez a helyzet. A feleségem abba a csoportba tartozik, aki azt gondolja, hogy a számítógépes játékok ártalmasak, nekem azonban bizonyos játékok ellen nincs kifogásom. Az erről folyó vita már számos éve folyik nálunk. Amikor Misi otthon tanuló lett, a kérdés még akutabbá vált. Az

év elején eldöntöttük, hogy ugyanannyi számítógépes időt fog kapni, mint a summerhilli gyerekek. Ez azt jelentette, hogy 15 óra és lefekvés között játszhatnak. A számítógép használata oktatási célokra, azonban mindig megengedett.

Summerhillben, mondta Misi, ő nem lett volna a számítógépes játékok rabja, mert ott mindig van elég érdekes dolog, amit csinálni lehet. Sok gyerek van ott, és a tanárok és a gyerekek számos "igazi" programot szerveznek, ami mellett a számítógépes játékok nem versenyképesek (annyira).

Másrészt a számítógépes játékok használatának idejét az iskolagyűlés (tanároknak, diákoknak egyaránt személyenként egy szavazata van!) dönt. Amikor éppen 2013 végén ott voltunk, a gyűlés úgy döntött, hogy feloldja a számítógépes játékok tilalmát, és egész nap lehetett játszani annak a trimeszternek a végéig.

Látogatásunk alatt lehetőségem volt egyszer az iskola mai vezetőjével Zoe Readhedral beszélgetni (aki az alapító A. S. Neill lánya). Azt mondta, és ez nagy hatással volt rám, hogy a számítógépes játékok egy nagy, milliárdos forgalmú iparág termékei, akik profitot akarnak csinálni, és akiket nem érdekel az, hogy termékeik valójában a gyerekek érdekeit szolgálják-e vagy sem. Ha az eladási számok stimmelnek, akkor minden rendben van. Az ipar olyan erős, hogy nem nagyon lehet vele versenyezni. Zoe azt remélte, hogy a gyerekek többsége (köztük elsősorban a nagy gyerekek – valahol 15-16 év felett) látják ezt a veszélyt, és az iskolagyűlés a következő trimeszterben újra érvénybe lépteti (vagy nem törli el!) a korábbi szabályozást. Zoe szerint egy szabad iskola nem élhet meg, e nélkül a szabály nélkül.

A számítógépes játékok különféle típusúak, az egyszerű háborús játéktól az összetettebb (és ezért részben legalább fejlesztő) stratégiai történelmi játékokig. Misi mindig is szerette az ilyen konstruktívabb játékokat, és ezeket is játszotta, közösen a barátaival. Szerette ezeket a játékokat és órákig tudta őket játszani, mint sok más gyerek is. Egy idő után kihasználva a mi engedékenységünket egyre többet játszott. Megpróbáltam szép szavakkal kérni és magyarázni, hogy maga

korlátozza az idejét, de nem hallgatott rám.

Röviden: Az én engedékenységemben az is szerepet játszott, hogy képtelen voltam elérni, hogy a maga választotta iskolába járjon, ezért legalább abban támogattam, hogy sok ideje legyen játszani. A feleségem igyekezett nagyobb ellenőrzést bevezetni, ami gyakran az én ellenállásomon hiúsult meg. Nehéz helyzet volt. Időközben Misi jó eredménnyel letette az összes otthontanuló vizsgát és 2014 novemberétől egy a summerhilli iskolához hasonló alapelvű kis demokratikus iskola tanulója lett, nem messze attól a helytől, ahol élünk.

Mivel a feleségem győzött, és én vesztettem, nagyon levert voltam, míg nem találtuk meg ezt az iskolát Misinek. Amikor oda kezdett járni, én is egyre jobban és jobban lettem, mert az iskola egy humánus hely, ahol a tanárok észrevették és értékelték Misi erős oldalait és ahol a tanároktól Misi hajlandó volt tanulni is!

Meg voltam könnyebbülve, de a számítógépes probléma megoldatlan maradt. Azt gondoltam: OK, Misi most 16 éves, abban az életkorban van, amikor elege van a szüleiből, barátokra van elsősorban szüksége stb. stb. És valóban az új iskolában Misinek új barátai lettek, de a számítógépes játékok szeretete megmaradt. Nemcsak a régi barátokkal játszott, hanem az újakkal is.

Valójában nem is nagyon tudjuk, hogy kivel és mit játszik. Van saját szobája, amit magára csuk és játszik és játszik. Kijön enni, és evés után újra eltűnik, egészen késő estig. Hiába mondtam neki, hogy fél órával lefekvés előtt hagyja abba a játékot, erre csak ritkán került sor.

Időközben felfedeztem egy a XX. század első felében élt iskolaigazgató, W. B. Curry írásait, aki 1931 és 1957 között a Dartington Hall demokratikus iskola igazgatója volt. Egy 1947-ben írt könyvében írt néhány bekezdést a felnőttek tekintélyéről. Idézni fogom. Nézetei valamennyire különböznek A. S. Neill nézeteitől (akihez barátság fűzte). Neill néha azt írta, hogy a felnőtt tekintélyt egészen el kell törölni, máskor azt, hogy bizonyos szituációkban mégis szükség van rá. Curry ezt írta:

Az emberek sehol nem csinálhatják egészen csak azt, amit szeretnének. A mi Dartington Hall iskolánkban azonban sokkal nagyobb szabadságot élveznek, mint a tradicionális iskolákban, és a szabadság korlátainak legnagyobb részét az önkormányzat vezeti be. (Az önkormányzatban részt vesznek a tanárok, a nevelőtanárok, és természetesen a gyerekek is, és a szavazatok többsége a gyerekeké).

A gyerekeknek, különösen amíg kicsik, biztosan szükségük van arra, hogy legyenek körülöttük felnőttek, akik gondoskodnak róluk, akik ha kell, rendelkezésükre állnak, akik erősek és megbízhatók, és akik ha kell, átveszik a teljes felelősséget. Szükségük van a szeretet és a védelem nyújtotta biztonságra. Csak az a gyerek boldog, akit szeretnek, és csak a boldog gyerek egészséges lelkiileg. [...]

A felnőttek tekintélye tehát szükséges és megkerülhetetlen, mégis a gyerekek egészséges fejlődéséhez mindennek a háttérbe kell vonulnia. Minden gyereknek szüksége van arra, hogy lehetősége legyen racionális lényé válni, képessé válni dönteni és tanulni a hibáiból, hogy a maga lábán tudjon állni. A tapasztalatból kell megtanulnia, hogy mit szeret, és mit nem. Fontos, hogy őszinte tudjon maradni, valódi érzései és saját véleménye legyen, olyan dolgok helyett, amikről mások úgy gondolják, hogy neki ezt kell éreznie és gondolnia. Nem hiszem, hogy ez bármilyen más környezetben megtörténne, mint amit a szabadság és a biztonság nyújt. A felnőttek ott kell lennie és bírnia kell a gyerek bizalmát, valamint tudnia kell, hogy mikor kell beavatkozni. Ha ez nincs, akkor nincs biztonság. De tudnia kell azt is, hogy mikor kell önállóságot biztosítani a gyerekeknek. E nélkül nincs szabadság. A felnőttek rá kell jönnie, hogy a gyereki fejlődés szükségszerű lépcsőfoka döntéseket hozni, és átvenni a felelősség egy részét. A szabadság így szükségszerű ahhoz, hogy a fejlődés előrehaladjon és ne torzuljon.[...]

Mindennek nyomán a tanárok lelki életének egy fontos pontjára kívánok rámutatni: Azok a tanárok, akik szeretik (élvezik) a hatalmat, mindig találnak majd kifogást arra, hogy miért vetik be a hatalmukat. Csak akkor adnak szabadságot a

tanítványaiknak, ha a szabadságra irányuló kívánság elemi erővel tör fel. Ezzel szemben azok, akik nem szeretik és nem bíznak a hatalomban, tartózkodni fognak a beavatkozástól, egészen addig, amíg annak valóban komoly indoka van. A valóságban mindig a szituáció megítélésén múlik, de az, hogy ezt ki hogyan teszi, nagyon függ attól, hogy a tekintélyre akar támaszkodni vagy inkább minimalizálni akarja-e azt. Gyakran kívánom azt, hogy a tanárképzésbe belépőket pszichológiai vizsgálatnak vessék alá, hogy nincsen-e bennük túlzott hatalomvágy. Nem mondom, hogy semmi hatalomvágy ne legyen bennük, mert annak kis mértéke növeli a hatékonyságukat. Azok a tanárok, akikből ez teljesen hiányzik, nem tudnak biztonságot nyújtani a gyerekeknek, és ezzel kárt okoznak. A tanároknak tehát lehet egy kis hatalomvágy, de ennek tudatában kell lenniük, és látniuk kell annak veszélyeit is, ha ez elharapózik. Amennyiben szükséges, tudniuk kell cselekedni és ezt a szándékot a gyerekeknek is érezniük kell.

Tegnap reggel történt, hogy reggel Misi felébredve (aznap ünnepnap volt) még csak nem is köszönt nekünk, csak elkezdett játszani, és két szünetet kivéve (3 óra uszoda, és egy óra biciklizés) kivételével este 11-ig játszott. Akkor megkérdeztem, hogy nem akarja-e befejezni, amire azt mondta, hogy 10 perc múlva. Akkor valóban kijött a szobájából, lezárta a komputert. Pár percig velünk volt, aztán újra eltűnt és az én számítógépemen egy új játékot installált. Megette a vacsoráját és aztán azt mondta, hogy szeretne játszani menni egy kicsit az új játékkal. Ez túl sok volt nekem. Egész éjjel fent voltam és gondolkodtam a helyzeten. Curry gondolatai segítettek nekem kigondolni azt, amit másnap reggel elmondtam neki, a feleségem jelenlétében. Megpróbálom itt összefoglalni, remélem sikerülni fog többé vagy kevésbé:

Azt mondtam, hogy szeretnék visszatérni oda, ahol 2013-ban voltunk, amikor hazajöttünk Summerhillből. Korlátozni fogom a számítógépe s játékokra fordítható időt. Ez, mondtam neki az én egyoldalú döntésem. Curry azt mondaná, hogy ez egy a gyerekre veszélyes szituáció. Őszinte akartam maradni, és nem

akartam arra kényszeríteni, hogy színleg egyetértsen velem. Nem szeretem az ilyen „ceremóniákat” (James Herndon ír le ilyen esetet a *It sposed to be c.* könyvében). Rájöttem, hogy Misi még nem érte el a summerhilli nagy gyerekek szintjét. Misi annyira szeret játszani, hogy még képtelen arra, hogy szabályozza az időt, amit erre fordít. Így nekem kell ezt a döntést helyette meghoznom. Engedni fogom játszani, napi 3 órát délután 3 után, de egy perccel se többet. Azt mondtam, hogy nem szívesen korlátozom a szabadságát, de meg kell tennem, és ez a fajta szabadságkorlátozás még mindig jobb, mintha azt írnám elő, hogy mit kell csinálnia. Azt is mondtam neki, hogy ezzel szeretném megteremteni a szabadságát más területeken. Időre van szüksége ahhoz, hogy más dolgokat csináljon: sportoljon, olvasson, legyen a barátaival, és ne csak az egyszemű előtt üljön.

Megpróbáltam elmondani neki azt is, amit az elmúlt két évről gondolok, és amit leírtam ennek az írásnak az elején.

Néha döntened kell. Mindent meg kell beszélni, de vannak helyzetek, amikor neked kell dönteni. Így tettem. Később természetesen újra meg fogjuk beszélni a helyzetet. Lehet, hogy akkor máshogy döntök, vagy máshogy döntünk. Lehet, hogy kisebb gyerekek esetén az ilyen egyoldalú döntések száma nagyobb, de néha a nagyobb gyerekekkel is így kell tenni. Talán nem minden gyerekekkel, de az én esetemben így éreztem. Lehet, hogy népszerűtlen leszek a gyerekekennél, de kockáztatnom kell. Több időre van szüksége, más tevékenységekre. Szabad időre van szüksége, amit nem a számítógépes játék ipar dönt el.

2015 június 5. Guntramsdorf

Kapcsolódó oldalak

- Fóti Péter: Meg kell-e szabadítani a gyerekeket minden tekintélytől?
- David Gribble: Az igazi nevelés – Summerhill
- Fóti Péter: Summerhill-napló-2012-2013
- Fóti Péter- Fóti Misi: Igazi szabadság
- Fóti Péter: James Herndon, „Ahogyan a dolgoknak lenni

- kellene" c. könyvéről
- John Holt: Tekintély